

Louis Wüllschleger

Garietstraat 281
3813 BM Amersfoort
033 88 76 041
l.wullschleger@solcon.nl

EEN NIEUW GELUID EN EEN NIEUW BEELD

BELEIDSADVIES PROTESTANTSE GEMEENTE TE HILVERSUM

vs 2016-06-07 AK

1. INLEIDING

Opdracht en fasering

Het breed moderamen ¹ van de algemene kerkenraad (verder 'BMAK' en 'AK') van de Protestantse gemeente te Hilversum ('PgH') heeft op 4 april 2016 besloten een externe deskundige aan te stellen voor de begeleiding van het lopende beleidsproces. Dit besluit is per 11 april 2016 geëffectueerd ². De aanleiding tot deze opdracht is het ontstaan van een predikantsvacature in de wijkgemeente Morgenster en het besluit om deze vacature binnen de PgH te vervullen. Nader intern overleg maakte helder dat besluitvorming inzake deze vacature moeilijk kan plaatsvinden zonder daarbij het toekomstbeeld van de gehele Protestantse gemeente te Hilversum te betrekken.

Om aan beide zaken recht te doen -zowel in hun samenhang als elk naar het eigen gewicht- heeft de AK besloten dat de externe deskundige zijn werk in twee fasen zal uitvoeren. In de periode voor de zomer van 2016 vindt een onafhankelijke en kritische screening van de 'Nota Herijking Beleidsuitgangspunten' ³ (verder 'Nota Herijking') plaats. In het najaar van 2016 volgt concreet advies inzake de vacature Morgenster.

¹ In deze beleidsnotitie wordt de terminologie gevolgd waarvoor in Hilversum gekozen is: de algemene kerkenraad heeft een breed moderamen; dit in onderscheid van het moderamen. Hoewel de term 'breed moderamen' in zijn algemeenheid alleen gebruikt wordt voor de klassicale vergaderingen, is het niet onmogelijk deze ook te gebruiken in samenhang met de plaatselijke ambtelijke vergaderingen (zie kerkorde Protestantse Kerk in Nederland VI,9). In Hilversum heeft de algemene kerkenraad een aantal bevoegdheden bij delegatie aan het breed moderamen toevertrouwd (zie *Bijlage 1* Plaatselijke regeling AK, artikel 6 en de daarbij behorende bijlage A). Overigens hebben de wijkgemeenten nog geen plaatselijke regelingen; het is zaak om daar voortvarend mee aan de slag te gaan.

² Voor de opdracht: zie *Bijlage 2* bij deze notitie.

³ *Bijlagen 3 en 4.*

Eerste fase

De onderhavige rapportage met adviezen heeft dus betrekking op de eerste fase van de opdracht ⁴. Daarvoor is de volgende werkwijze gehanteerd. Er zijn gesprekken geweest met de zeven wijkpredikanten individueel. Er is ook een tweetal ontmoetingen geweest met het voltallige ministerie van predikanten. Het ministerie heeft mede naar aanleiding daarvan het initiatief genomen om de AK een visiedocument te doen toekomen ⁵. Op deze wijze is de grote kwaliteit die in het ministerie aanwezig is gebundeld tot een puntig en goed hanteerbaar document. Vervolgens zijn er gesprekken gevoerd met de moderamina van de vijf wijkgemeenten. Dit zijn zonder uitzondering intensieve ontmoetingen geweest waarin de kernzaken onomwonden aan de orde gesteld zijn. Het was een bemoedigende ervaring dat er in de wijkkerkenraden en de moderamina zo'n grote betrokkenheid is op het denkproces voor toekomstig beleid en met name op de inhoudelijke kant daarvan. Verder zijn er ontmoetingen geweest met diverse individuele betrokkenen zoals dhr. Herman 't Hoen, ds. Peter Verhoeff en dhr. Jack de Koster. Uiteraard is het werk uitgevoerd in nauwe samenspraak met het BMAK.

Inhoud gesprekken

Bij de hierboven bedoelde gesprekken is het stramien van de 'Nota Herijking' gevolgd. Eerst is gesproken over de prognose van ledentallen en financiën die ten grondslag ligt aan de beleidsuitgangspunten in de nota. Vervolgens is doorgesproken over de uitgangspunten die in de nota geformuleerd worden: zowel op inhoudelijk als op structureel / organisatorisch terrein. Ten slotte is ook doorgesproken over de drie scenario's die de nota voor de weg naar 2025 schildert: Voortgaan / Snoeien en groeien / Over een andere boeg.

De gesprekken hebben geen communis opinio over de scenario's aan het licht gebracht. Begrijpelijkerwijs wordt veelal een mix van de drie scenario's voorgestaan, terwijl vooral het scenario 'Snoeien en groeien' omarmd wordt. In dit scenario wordt de bestaande situatie als uitgangspunt genomen en worden er geen al te rigoureuze stappen gezet, terwijl er toch ruimte blijft voor de bijstelling en ontwikkeling van beleid voor de toekomst. Het is echter de vraag in hoeverre dit toereikend is om de weg naar de toekomst te gaan. De cijfermatige onderbouwing van de nota wordt breed gewaardeerd en overgenomen, maar over de conclusies daaruit wordt zeer verschillend gedacht.

⁴ Dit deel van de opdracht luidt: *Het - waar nodig middels eigen onderzoek - kritisch beoordelen, verifiëren, becommentariëren, corrigeren en aanvullen van het eerder genoemde eindrapport werkgroep Herijking Beleidsuitgangspunten en de daarin geschetste scenario's, en het eventueel aangeven van alternatieve mogelijkheden of oplossingen. Zoals besproken streven wij naar besluitvorming vóór de zomer, zodat het gewenst is dit gedeelte van het werk begin juni af te ronden.*

⁵ Bijlage 5.

Titel

De titel van dit document is ontleend aan de 'Onderwijsanon van het Gooi en de Vechtstreek' ⁶. Het woordje 'nieuw' in de titel wil geenszins pretenderen dat in deze rapportage sprake is van volstrekt nieuwe gedachten. Eerder gaat het om de systematisering en rubricering van her en der aanwezige ideeën en visies, zowel in de landelijke kerk als in de plaatselijke gemeente. Tegelijk zegt het woord 'nieuw' wel dat vernieuwing van het bestaande voortdurend nodig is. Dat is ook zo in de actuele situatie van de Protestantse gemeente te Hilversum. Om verder te komen met het ontwikkelen van beleid voor de naaste toekomst zal het nodig zijn dat er nieuwe gezichtspunten geopend worden; gezichtspunten die de bestaande denkkaders en kerkelijke structuren overstijgen en die nieuwe accenten aanbrengen. Het komt er op aan dat de stappen naar de toekomst zo in een krachtige gezamenlijkheid gezet zullen worden. In deze notitie wordt duidelijk waar dat nodig is.

Onderwijsanon van het Gooi en de Vechtstreek

Regioanons > Noord-Holland > Onderwijsanon Gooi

Een nieuw geluid en een nieuw beeld 1950 - 2011

Hilversum, stad van geluid en beeld

Hilversum is bij veel mensen bekend als radio- en televisiestad van Nederland. De eerste radio-uitzending van het land kwam dan ook uit Hilversum. Dit was al in 1923.

Na de tweede wereldoorlog begonnen de televisie uitzendingen. Hilversum kreeg er veel banen bij door de komst van radio en tv. Het begon met de publieke omroepen zoals de VARA, KRO en de AVRO. Later kwamen er ook commerciële zenders bij bijvoorbeeld RTL4 en SBS6.

De Nederlandse Seintoestellen Fabriek

In 1918 werd de Nederlandse Seintoestellen Fabriek (NSF) opgericht door een aantal [reders](#). De NSF maakten professionele radiozenders voor de Nederlandse Marine en Luchtvaart. Zo konden ze door middel van seinen, de [telegrafie](#), contact maken. Philips was hierbij ook betrokken. Later maakte NSF ook artikelen voor de radioamateur. Die kon hiermee uitzendingen maken met waarin gesproken werd en muziek werd gedraaid.

De eerste uitzending

21 Juli 1923 was een belangrijke dag. Het was de eerste uitzending vanuit de Nederlandse Seintoestellen Fabriek. De eerste uitzending begon met een optreden van de Larense Jazzband ingeleid door Willem Vogt.

Tips

⁶ <http://www.regioanons.nl/noord-holland/onderwijsanon-gooi>

2. DE 'NOTA HERIJKING BELEIDSUITGANGSPUNTEN'

Inhoud

De 'Nota Herijking' ⁷ toont in de eerste plaats de prognose voor de Protestantse gemeente te Hilversum. Bij ongewijzigde omstandigheden en ongewijzigd beleid zal het ledenbestand van de Protestantse gemeente te Hilversum in 2025 teruggelopen zijn tot maximaal 3400 leden ⁸. Dit op basis van de aanname van een vermindering met ongeveer 4% per jaar ⁹.

De daling in ledental heeft gevolgen voor de inkomsten. Hoewel aangenomen wordt dat deze daling om diverse redenen niet evenredig zal zijn aan de terugloop van het ledental, wordt toch uitgegaan van een geschatte vermindering van 3% per jaar. Concreet betekent dit een verwacht tekort op jaarbasis van € 300.000,= in 2025.

Om de vragen die hierbij opdoen het hoofd te bieden worden in de 'Nota Herijking' uitgangspunten ontwikkeld. Allereerst is er sprake van inhoudelijke uitgangspunten. Deze zijn alle gecentreerd rond de kern 'Kerk van Jezus Christus in Hilversum'. De nota formuleert deze kern vervolgens in de sfeer van een aantal kernwaarden. Deze zijn vergezeld van termen onder de noemers van 'positie' en 'presentie'. Ten slotte worden de kernwaarden vertaald naar passende structuren.

Bij deze structuur speelt vervolgens een aantal uitgangspunten een rol: sterke wijken, heldere identiteit, geografische verantwoordelijkheid, redelijke en relatieve zelfstandigheid van de wijken (ook in financieel opzicht), ruimte voor groei en nieuwe vormen, financiële stabiliteit op de lange(re) termijn. In de nota wordt aandacht besteed aan een aantal variabelen dat van invloed is op de wijze waarop in de komende jaren gestuurd kan worden: aard en aantal van de wijkgemeenten, ruimte voor nieuwe initiatieven, de omvang van de professionele capaciteit (predikanten, kerkelijk werkers), het (al dan niet) handhaven van de gebouwen, het beleid inzake het (grote) vermogen. Een punt apart is de vervulling van de vacature in de wijkgemeente Morgenster uit het huidige predikantenbestand.

⁷ De 'Nota Herijking' dient gelezen te worden in samenhang met het Beleidsplan 2014-2018 van de PgH (*Bijlage 6*) en de Nota Predikantsplaatsen (*Bijlage 7*) en de Nota Vitaal en Solidair (*Bijlage 8*). Daarbij dient ook oog te zijn voor de vele reacties op de nota: van het ministerie van predikanten, van het college van diakenen en van de wijkkerkenraden.

⁸ De PgH had in 2010 5913 leden. Dit aantal is in 2016 4435. Een prognose op basis van de langjarige trend komt tot ongeveer 3000 leden in 2025. Het is de vraag in hoeverre deze prognoses getalsmatig te optimistisch zijn. Zie *Bijlage 9*.

⁹ Het landelijk gemiddelde van de terugloop in de Protestantse Kerk schommelt overigens tussen 2,5 en 3 %. Het Hilversumse ledental daalt dus sterker dan het landelijke gemiddelde. Zie Statistische Jaarbrief 2015 Protestantse Kerk (*Bijlagen 10 en 11*). Een relatief vergrijsde leeftijdsopbouw van de gemeente Hilversum is hierin een belangrijke factor.

Om het voortbestaan van de PgH in 2025 mogelijk te maken schildert de nota drie scenario's, getypeerd met de kernbegrippen 'Voortgaan', 'Snoeien en groeien' en 'Over een andere boeg'. De werkgroep kenschetst deze scenario's als denkrichtingen die de bezinning stimuleren en richting geven. De nota maakt geen keuze voor een van de beschreven scenario's, maar dringt wel aan op PgH-breed gesprek. Wanneer zich daaruit een richting aftekent, kan een stappenplan gemaakt worden. Fundamenteel is daarbij dat de financiën niet voorop gaan, maar dat er wel financieel gezond beleid gevoerd moet worden. Kern van alles blijft de opdracht om ook in 2025 'kerk van Jezus Christus in Hilversum' te zijn.

Waarnemingen en overwegingen

De 'Nota Herijking' heeft een flinke impuls gegeven aan de bezinning op de toekomst van de PgH. Zowel intern in de wijkgemeenten als in de breedte van de PgH zijn samenkomsten belegd die de inhoud van de nota als gespreksthema hadden. Daarmee is een poging gewaagd om het gevoel van urgentie uit de nota over te dragen naar de gemeenteleden en de bestuurlijke kaders (i.c. de wijkkerkenraden). Uit de nota spreekt daadkracht om de dingen niet op hun beloop te laten, maar actief en proactief beleid te maken. Dat gebeurt op een wijze die stevig onderbouwd is met cijfermateriaal, maar ook met inhoudelijke overwegingen. Zeer positief is dat de nota niet inzet op saneren zonder meer, maar dat de bereidheid tot investeren en innoveren manifest aanwezig is. Er is ook oog voor dat de kracht van de gemeente niet ligt in een afgedwongen eenvormigheid, maar dat juist (respect voor) diversiteit een fundamentele kracht van de christelijke gemeente is. Materieel toont de nota zicht op de waarde van de kerkgebouwen; een overtuiging die helaas niet overal in de kerk gedeeld wordt.

Van geografische naar identiteitsgebonden oriëntatie

Daarnaast zijn er aan de nota vragen te stellen. Allereerst: blijft het denkkader van de nota toch niet te veel dat van de bestaande kerkelijke structuren (met geografische wijkgemeenten en de bijbehorende bestuurlijke kaders). In alle gesprekken is merkbaar dat dit referentiekader heel moeilijk te verlaten is. Gevolg is dat voordelen en nadelen van beleidsbeslissingen snel tegen elkaar afgewogen worden binnen de kaders van deze (bestaande) structuren. Toch is helder dat juist die bestaande structuur in snel tempo aan betekenis verliest. De nota 'Kerk 2025'¹⁰ van de Protestantse Kerk in Nederland laat krachtig zien dat de bestaande structuur die specifiek op de positie van de kerk als volkskerk gebaseerd is, niet gehandhaafd kan blijven. Het zal de uitdaging en de opdracht voor de Protestantse Kerk zijn om in een nieuwe situatie en in een nieuwe positie toch gestalte te geven aan die principia die wezenlijk zijn voor haar bestaan en roeping. De nota 'Kerk 2025' beschrijft hoe in die nieuwe situatie identiteit en

¹⁰ Kerk 2025: Waar een Woord is, is een weg; toekomstvisie van de Protestantse Kerk in Nederland; februari 2016. Zie *Bijlagen 12 en 13*.

inhoud meer bepalend zullen zijn dan geografie. Om het kerk-zijn op een vitale manier gestalte te geven zal de organisatiestructuur ook 'lichter' moeten worden en zal er meer accent gaan vallen op zelfstandigheid van de (wijk-)gemeenten. Dat alles zonder afbreuk te doen aan wezenlijke principes als 'solidariteit' en 'gemeenschap'. Het is belangrijk om de zaak die de Nota Herijking aan de orde stelt opnieuw te bezien vanuit deze ontwikkelingen. Wat betekent het voor de PgH, wanneer niet zozeer de geografische wijkgrenzen bepalend zijn, maar identiteit en inhoud van de wijkgemeenten? Anders geformuleerd: welk beeld wordt er zichtbaar, als kerk-zijn niet zozeer benaderd wordt vanuit de grenzen als wel vanuit de kern, de geloofsgemeenschap rond het evangelie ¹¹? Rond deze vragen kan een missionaire pioniersplek van grote betekenis zijn: niet alleen als 'uitzonderlijk' voorbeeld van kerk-zijn, maar meer als leer- en oefenplek voor het geheel.

Kerk 2025

De Nota Kerk 2025 wijst de weg naar de identiteitsgebonden oriëntatie voor de toekomst van gemeenten in de Protestantse Kerk. Helder is wel dat dit alles nog in de kinderschoenen staat. Er is weinig tot geen ervaring met deze nieuwe blikrichting en de consequenties daarvan. De ontwikkelingen in Hilversum kunnen daarom van groot belang zijn voor de doordenking van beleid elders. Het Hilversumse beleidsproces wordt met betrokkenheid gevolgd vanuit de kerk en het is een punt van aandacht hoe de lessen uit Hilversum vruchtbaar gemaakt kunnen worden voor de hele kerk.

Toekomstbeeld en draagvlak

Een volgend punt is dat van het toekomstbeeld. Met name op dit punt is voortgaand gesprek nodig. De nota geeft een toekomstbeeld waarin aandacht is voor vele facetten van kerk-zijn en dat krachtig onderbouwd is door cijfermateriaal. Van een gespreksnota mag niet verwacht worden dat keuzes voor de toekomst al helemaal ingekleurd worden, maar hier ligt dan ook de noodzaak van voortgaand gesprek om tot keuzes te komen. De ronde van de externe adviseur langs de predikanten en de moderamina van de wijkkerkenraden laat zien dat er een diep gevoelde behoefte aan gesprek over de inhoud van kerk-zijn is. Daarmee hangt nauw samen dat draagvlak voor beleid alleen geschapen wordt, als er gesprek aan de basis is; met het draagvlak zelf dus. Het gaat daarbij om gesprek in de modale en geografische breedte van

¹¹ Een vraag die hiermee samenhangt, is: hoe groot is werkelijk de diversiteit tussen de huidige wijkgemeenten? Er is zeker sprake van theologische diversiteit. Hoe groot is echter de sociale / sociologische verscheidenheid? Het onderzoeksbureau Motivaction heeft laten zien dat de Protestantse Kerk niet meer dan twee van de acht 'Mentality-milieus' in de Nederlandse samenleving bereikt, namelijk die van de traditionele burgerij en die van de post-materialisten. Het valt niet aan te nemen dat Hilversum hierop een uitzondering zou vormen. Voor de rapporten van Motivaction: zie *Bijlage 14* en de toelichting *Bijlage 15*; onderzoek uit 2011.

de kerk, maar ook om gesprek met alle leeftijdsgroepen. Essentieel voor draagvlak in de toekomst is de betrokkenheid van jongeren bij het beleidsproces. In ieder geval is helder zichtbaar dat er in de PgH een breed verlangen leeft naar inhoudelijk gesprek. Het woord 'omslag' is mogelijk te zwaar aangezet, maar er is zeker een ontwikkeling zichtbaar ¹².

Fasering

Bij de gesprekken over de Nota Herijking bleek dat er verwarring bestaat over de status van de nota en de daarin voorgestelde beleidsbeslissingen. Sommigen benadrukken het gesprekskarakter van de nota; anderen verwachten dat de besluitvorming over de nota eind juni 2016 acuut tot ingrijpende beleidsbeslissingen zal leiden. Voor het ontstaan van deze onduidelijkheid zijn meerdere factoren aan te wijzen, maar de gevolgen ervan manifesteren zich enerzijds in een neiging tot vertraging en anderzijds in een zekere aandrang om beslissingen tegen weerstand in door te zetten.

Om de effectiviteit van de nota te vergroten is het belangrijk dat er een fasering aangebracht wordt: welke beslissingen zijn nodig op de lange, de middellange en de korte termijn en welke acties passen daarbij? Vanuit welk perspectief worden de beslissingen genomen en welke onderbouwing ligt daaraan ten grondslag?

Financiën

Bij dit laatste spelen de financiën een niet onbelangrijke rol. In de nota wordt aangegeven dat de PgH over een groot vermogen beschikt. Over de inzet van dit vermogen bestaan allerlei gedachten. Er is veel gedaan aan informatie over het financiële beleid, maar steeds weer is merkbaar dat hierover onduidelijkheid blijft bestaan. Heel makkelijk gaan juist op financieel terrein karikaturen het veld beheersen. Het is daarom van groot belang dat er blijvend gewerkt wordt aan informatie, maar ook aan communicatie over het financiële beleid. Transparante beleidsbeslissingen over de inzet van het vermogen zijn essentieel, wil er draagvlak zijn voor beleid. Hierbij spelen niet alleen de vragen rond de hoogte van de continuïteitsreserve een rol, maar ook de inhoudelijke vragen. Waarvoor kan eventueel een deel van het vermogen ingezet worden? Ongetwijfeld is er veel draagvlak voor om vermogen niet in te zetten voor het dekken van tekorten die ontstaan in de bestaande situatie, maar voor innovatie. Vraag is echter wel hoe die innovatie er dan uit zal zien en waar sprake kan zijn van echte investering in de toekomst.

¹² Een gesprek over beleidsvisie in de AK van 23 mei 2016 maakte deze ontwikkeling zichtbaar. Een 'wordcloud' van het beleidsplan 2014-2018 liet zien hoe daarin het accent lag op categorieën van organisatie en structuur. Uitgedaagd om beleidsuitgangspunten te formuleren kwam de AK nu spontaan tot veel meer inhoudelijke categorieën. Zie *Bijlage 16* voor deze wordclouds.

Bestuur en uitvoering

Een laatste punt is dat van de kerkelijke governance. Al eerder is gesignaleerd dat draagvlak voor beleid essentieel is. Helaas blijkt het niet eenvoudig om dit draagvlak te creëren. Het besef van urgentie is niet breed en diep aanwezig, hoewel het groeiende is. Er ontstaat makkelijk traagheid en omgekeerd kan actief beleid weerstand oproepen. Dat mag er echter niet toe leiden om acties in dit kader op te geven en om eventuele blokkades maar te laten bestaan. Het is fundamenteel voor het protestantse kerkmodel dat bevoegdheden liggen bij de ambtelijke vergaderingen, maar dat deze vergaderingen draagvlak voor beleid scheppen in de gemeenten. Wanneer er weerstanden ontstaan, gebeurt dat makkelijk in de wij-zij-sfeer. De AK en het BMAK worden gezien als een bestuurlijk circuit dat ver van de realiteit afstaat, dat rigoureuze beslissingen neemt die het grondvlak bruuskere en dat niet genoeg peilt wat er op het grondvlak leeft. Uiteraard is hier sprake van een karikatuur. Toch blijft het belangrijk om na te denken over goede structuren die wrijvingsverlies zoveel mogelijk voorkomen. Een aandachtspunt is de onderscheiding tussen bestuur en uitvoering die kenmerkend is voor 'good governance'. De AK en het BMAK zouden kunnen nadenken over de vraag in hoeverre het goed is om de eigen taak vooral bestuurlijk (en aansturend) te houden en uitvoering elders neer te leggen: bij voorkeur bij een kleine, slagvaardige taakgroep die breed samengesteld is en bestaat uit mensen van buiten de bestuurlijke circuits.

Samenvatting observaties

De waarnemingen en overwegingen zijn samen te vatten in de volgende aandachtspunten:

- Concentratie op de inhoud van het kerk-zijn en het verlangen naar gesprek daarover;
- Veranderend referentiekader van geografische naar identiteitsgebonden oriëntatie met alle implicaties daarvan;
- Beleid inzake het vermogen van de PgH;
- Communicatie en het creëren van draagvlak;
- De positie (en de afwezigheid) van jongeren in de beleidsontwikkelingen;
- Heldere fasering bij bezinning en besluitvorming;
- Kerkelijke governance (onderscheiding toezicht, bestuur en uitvoering);
- Samenhang tussen de landelijke ontwikkelingen (Kerk 2015) en het Hilversumse traject (Nota Herijking).

3. ADVIEZEN

De advisering hieronder is opgebouwd vanuit een chronologische fasering van het traject met de daaruit volgende inhoudelijke aandachtspunten.

Lange termijn (2025)

Welk beeld vertoont de PgH in 2025?

- Een gemeente die gemotiveerd is om gestalte te geven aan haar roeping: kerk van Christus te zijn in leren, dienen, viere en zorgen (Handelingen 2 vers 42) in een missionaire context. Zij laat haar relevantie niet bepalen door aantallen, populariteit, machtspositie of succes, maar door concentratie op haar roeping¹³: Christus te volgen in nederigheid, oprechtheid en eenvoud.
- Zij geeft deze roeping praktisch gestalte door niet te organiseren rond wijkgrenzen of kerkelijke modaliteiten als 'protestants', 'hervormd' en 'gereformeerd', maar rond inhoudelijke kernen¹⁴.
- De Protestantse gemeente te Hilversum heeft in 2025 drie 'buurtgemeenten'¹⁵ en een missionaire gemeenschap. De drie buurtgemeenten¹⁶ zijn fijnmazig georganiseerd, zodat gerichtheid op de buurt waarin de gemeente samenkomt daadwerkelijk gestalte kan krijgen; huiskerken zijn daarbij een belangrijk hulpmiddel. Er kunnen in een buurt meerdere plaatsen van samenkomst zijn. De missionaire en

¹³ Zie Herman Paul & Bart Walleet, *Oefenplaatsen, Tegendraadse theologen over kerk en ethiek*, Zoetermeer, Boekencentrum, 2012. Dit boek signaleert aan de hand van interviews met tien internationaal toonaangevende theologen de 'ecclesial turn' die zich voltrekt: nieuwe concentratie op de eigenheid van de kerk, op een tevens nieuwe manier verbonden met een sterke missionaire drive. Zie bij ons ook Stefan Paas, *Vreemdelingen en priesters*, Christelijke missie in een postchristelijke omgeving; Zoetermeer, Boekencentrum, 2015. Vanuit een andere optiek een lezing die zeer kritisch is over de houding van de kerk in de Westerse wereld: Christopher Wright, *The Mission of God: Unlocking the Bible's Grand Narrative*, Londen 2006. Daarin de oproep om opnieuw te leren Christus te volgen als 'HIS people': Humility, Intergity en Simplicity zullen bovenaan de agenda van de kerk moeten staan, wil zij van betekenis zijn voor de wereld.

¹⁴ De onderscheiding tussen 'protestants' en 'hervormd' die nu gehanteerd wordt om de identiteit van wijkgemeenten te onderscheiden zal op den duur vertroebelend werken. In de kerkorde worden deze onderscheidingen gebruikt om verschillende typen gemeenten te identificeren (PKO ord. 2-11); niet om identiteiten te definiëren. De verschillende typen gemeenten (gereformeerd, hervormd, protestants, evangelisch-luthers) kunnen ieder alle vormen van identiteit vertonen.

¹⁵ Hier wordt de term 'buurtgemeente' als werktitel geïntroduceerd om verschillende redenen. De term benadrukt dat de gemeente niet los van haar omgeving te zien is. Het loslaten van de term 'wijkgemeente' in deze notitie wil voorkomen dat er in de beleidsontwikkeling te sterk geredeneerd wordt vanuit de bestaande kaders.

¹⁶ De keuze voor drie kernen c.q. buurtgemeenten is ingegeven door het landelijke gemiddelde voor het in stand houden van een fulltime 'predikantsplaats'. De kerkordelijke status van de drie buurtgemeenten en de missionaire gemeenschap is dezelfde: zij hebben alle gelijke verantwoordelijkheid en zelfstandigheid en vallen alle op gelijke wijze onder de bevoegdheid van de algemene kerkenraad.

diaconale opdracht van de gemeente wordt in praktijk gebracht dicht bij de plek waar zij samenkomt. De missionaire gemeenschap is een leer- en oefenplaats voor de hele PgH.

- Er is een gezonde en stabiele situatie in financieel opzicht.
- Ieder van de drie buurtgemeenten heeft een predikantsformatie met een omvang van 1 fte; er is de mogelijkheid om de formatie te verdelen over meer personen. De missionaire gemeenschap heeft een predikantsformatie met een omvang van 0,5 fte. Naast de predikantsformatie is er ruimte voor de benoeming van kerkelijk werkers die geschoold en gespecialiseerd zijn op een bepaald terrein (zoals musici, missionair werk, jeugd- en jongerenwerk, diaconaal werk). Bij de inzet van werkers met een diaconale component speelt het College van diakenen nadrukkelijk een rol. Overige taken krijgen gestalte door middel van de inzet van vrijwilligers en medewerkers op urenbasis en vrijwilligersvergoeding (beheer gebouwen, administratie, communicatie).
- De PgH kent een 'lichte' overkoepelende organisatiestructuur met een kleine, slagvaardige algemene kerkenraad en een grote inhoudelijke en financiële zelfstandigheid van de buurtgemeenten. Solidariteit krijgt gestalte vanuit de bijbelse 'koinoonia'. Het ledenbestand van de PgH wordt centraal beheerd, maar de zorg voor gemeenteleden krijgt gestalte vanuit de buurtgemeenten.

Middellange termijn (2017 – 2022)

- Een kleine en slagvaardige taakgroep stuurt en begeleidt het beleidsproces naar 2025. Waar nodig doet de taakgroep besluitvoorstellen aan de AK.
- De taakgroep neemt initiatieven om het inhoudelijke gesprek over de navolging van Christus in de actuele context gemeentebreed te voeren en te blijven voeren.
- Het ministerie van predikanten voorziet de taakgroep van theologische / ecclesiologische deskundigheid. De inhoudelijke begeleiding van de wijkgemeenten / buurtgemeenten om toe te groeien naar een nieuwe situatie in de PgH is een substantieel deel van de opdracht van de predikanten.
- Hetzij in de wijkgemeenten (gemeenteavonden), hetzij in de centrale gemeente (centrale ambtsdragersvergadering en gemeenteavonden) wordt het gesprek aangegaan over de identiteit. Dit leidt tot een heldere formulering van identiteiten op basis van inhoud en niet op basis van kerkelijk jargon. De identiteiten kennen duidelijke diversiteit. Ze worden in praktijk gebracht op een open en uitnodigende manier. Een krachtige identiteit dient nooit om de gemeente af te grendelen van haar omgeving of te isoleren van de andere buurtgemeenten.
- Een deel van het vermogen van de PgH wordt ingezet om op een verantwoorde wijze tot de nieuwe situatie te komen.
- De taakgroep zorgt voor adequate communicatie met alle beleidsorganen

in de PgH. De taakgroep rapporteert vier maal per jaar aan de AK. Verantwoording door en toezicht over de taakgroep krijgen gestalte door middel van een jaarverslag en een werkplan die door de AK geaccordeerd worden. Een belangrijke opdracht voor de taakgroep is in het bijzonder de communicatie met de gemeenteleden. Een goed doordacht communicatieplan ligt daaraan ten grondslag.

Korte termijn (2016-2017)

- De AK treft voorbereidingen voor de instelling van een taakgroep als hierboven beschreven (samenstelling qua modaliteit / leeftijd /enz., bemensing, schriftelijke opdracht, mandaat, werkwijze, getrapte uitvoering, rapportage, enz.). De taakgroep is operationeel in het voorjaar 2017.
- De taakgroep wordt bemenst door gemeenteleden van buiten de bestaande beleidscircuits (AK, CvK, CD, wijkkerkenraden).
- Voor de begeleiding en ondersteuning van de taakgroep wordt externe expertise ingehuurd bij de gemeenteadviseur van de Protestantse Kerk. De externe begeleider is tevens 'linking pin' met de Protestantse Kerk, zodat de lessen uit Hilversum vruchtbaar gemaakt worden voor gemeenten elders.
- Bij de start van de taakgroep is er duidelijkheid over de inzet van het vermogen van de PgH. Hierover is overeenstemming bereikt tussen AK, CvK en beoogde taakgroep.
- De bemensing van de taakgroep wisselt per twee jaar waarbij zowel op continuïteit als op vernieuwing gelet wordt.
- De AK stelt de inhoudelijke en financiële beleidskaders 2017-2022 vast waarbinnen de taakgroep haar opdracht kan uitvoeren.

4. TER AFSLUITING

Graag wil ik alle gesprekspartners danken die mij in de afgelopen maanden welwillend ontvangen hebben of benaderd hebben met een reactie: predikanten, andere ambtsdragers, moderamina van wijkkerkenraden, gemeenteleden. Voor mij was de betrokkenheid opvallend: betrokkenheid bij de voortgang van de evangelieverkondiging, bij de missie van de gemeente, bij de mensen in onze omgeving. In alle contacten was ook merkbaar hoeveel kwaliteit de Protestantse gemeente te Hilversum in zich bergt. Ik hoop van harte dat zowel de betrokkenheid als de kwaliteit in al hun diversiteit vruchtbaar zullen zijn voor de toekomst van de gemeente en haar roeping. Het was mij persoonlijk een grote vreugde daaraan een steentje te mogen bijdragen.

Uiteindelijk zoeken wij met elkaar naar wat Paulus in de Galatenbrief schrijft over de gemeente: '... dat Christus gestalte in u krijgt'. Zo alleen vervullen wij onze roeping in de wereld.

Amersfoort, 2 juni 2016,

Louis Wüllschleger.

5. INHOUD

1. INLEIDING	p. 1
<i>Opdracht en fasering</i>	
<i>Eerste fase</i>	
<i>Inhoud gesprekken</i>	
<i>Titel</i>	
2. DE 'NOTA HERIJKING BELEIDSUITGANGSPUNTEN'	p. 4
<i>Inhoud</i>	
<i>Waarnemingen en overwegingen</i>	
<i>Van geografische naar identiteitsgebonden oriëntatie</i>	
<i>Kerk 2025</i>	
<i>Toekomstbeeld en draagvlak</i>	
<i>Fasering</i>	
<i>Financiën</i>	
<i>Bestuur en uitvoering</i>	
<i>Samenvatting observaties</i>	
3. ADVIEZEN	p. 9
<i>Lange termijn (2025)</i>	
<i>Middellange termijn (2017 – 2022)</i>	
<i>Korte termijn (2016-2017)</i>	
4. TER AFSLUITING	p.12
5. INHOUD	p.13
6. BIJLAGEN	

- Bijlage 1 PgH Plaatselijke Regeling
- Bijlage 2 PgH Opdracht AK aan LW
- Bijlage 3 PgH Nota Herijking 2016-02-08
- Bijlage 4 PgH Nota Herijking 2016-02-08 Bijlage
- Bijlage 5 PgH Ministerie over Herijking
- Bijlage 6 PgH Beleidsplan 2014-2018
- Bijlage 7 PgH Nota Predikantsplaatsen
- Bijlage 8 PgH Nota Vitaal en solidair
- Bijlage 9 PgH Ledentallen 2012-2015
- Bijlage 10 PgH Protestantse Kerk Statistische jaarbrief 2015
- Bijlage 11 PgH Protestantse Kerk Statistische Jaarbrief 2015 Tabellenboek
- Bijlage 12 PgH Kerk 2025 - Definitieve versie
- Bijlage 13 PgH Kerk 2025 Gesprekshandreiking
- Bijlage 14 PgH Motivaction PKN 2011
- Bijlage 15 PgH Motivaction PKN 2011 Toelichting
- Bijlage 16 PgH Wordclouds AK 2016-05-23